

Igor Petřík – šesťdesiatnik

Greetings to 60th birthday of RNDr. Igor Petřík, CSc.

RNDr. Igor Petřík, CSc. – vedúci vedecký pracovník Geologického ústavu Slovenskej akadémie vied – sa 7. marca 2012 dožíva svojej šesťdesiatky. Svoju vedeckú prácu v odboroch geochemia, petrológia a mineralógia začal v Geologickom ústave SAV v roku 1975 a zostal jej verný do dnešných dní. Za ten čas napísal ca 60 vedeckých publikácií (vrátane jednej monografie), ktoré postupne uverejňoval ako v časopise *Geologica Carpathica*, kde je mimochodom dlhoročným členom

redakčnej rady a editorom elektronickej edície, tak i v zahraničných renomovaných časopisoch, ako *Journal of Petrology* alebo *American Mineralogist*. Na Igorovi treba obdivovať jeho nesmiernu trpezlivosť, zaoberanosť a perfekcionalistický štýl práce. Všetky jeho vedecké články sa preto rodili dlhšie obdobie, pretože kým Igor niečo vypustil z ruky, chcel to mať – ako sa hovorí – stokrát prepočítané a konfrontované so všetkou dostupnou odbornou literatúrou. Takýto systematický prístup k tvorbe znamená síce menej vedeckých výstupov, ale zato veľmi kvalitných. Základom všetkých jeho prác je dobrý matematický aparát, ktorý získal ešte na Strednej všeobecnovzdelávacej škole na Metodovej ulici v Bratislave, kde mimochodom chodil do jednej triedy s dnešnými univerzitnými profesormi geológie Michalom Kováčom a botanikym Alexandrom Luxom.

Za najväčší vedecký prínos Igora Petříka možno považovať príspevky k riešeniu genézy granitov Slovenska z pohľadu geochemika a petrológa. Rozpoznal úlohu mikrogranulárnych mafických enkláv, interpretoval mnohé izotopické datovania, charakterizoval zdrojové horniny granitov. Ako prvý zadefinoval pseudotachylity ako svedkov dávných zemetrasení, ktoré sú zaznamenané v našich granitových plutónoch. Prvýkrát na Slovensku sa pokúsil aplikovať teóriu chaosu a samoorganizácie v geológii. Nepochybne veľa priniesol aj pre rozvoj mineralógie, najmä riešením variácií zloženia allanitu a jeho premien, Fe-Ti oxidov, ale i monazitu so všetkými dôsledkami pre jeho chemické datovanie. Dnes sa vo svete na zobrazenie chemického zloženia allanitu používa diagram navrhnutý Petříkom et al. (1995). Igor Petřík popri svojej vedeckej práci dlhé roky odovzdával svoje vedomosti študentom na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave,

kde je aj platným členom štátnicových komisií. Niekoľko rokov bol predsedom doktorandskej komisie pre obhajoby v obore geochemia. V súčasnosti pripravuje do tlače učebnicu o granitoch Slovenska.

Príslovečnú Igorovu trpezlivosť možno dobre doložiť na príklade výpočtu granát-biotitového termometra z polovice osemdesiatych rokov 20. storočia. V tom čase legendárna mikrosonda (JXA-5A), prvá na Slovensku, poskytla analýzy granátov a biotitov len za cenu niekoľkodňovej mravčej práce. Už samotné meranie mikrosondou bolo málo efektívne, lebo každá spektrálna čiara sa musela ručne nastaviť, hodnota zo spektrometra odčítať a ručne zapísať. Z jednoduchého merania sa obyčajne odchádzalo s husto popísaným zošitom dlhého radu čísel, z ktorých sa analýza dala získať len zdĺhavým iteratívnym postupom. Program v Basicu, ktorý Igor napísal v roku 1984, potom pomohol pri publikáciách nových analýz viacerým kolegom. V tom čase to bola na Slovensku jediná analýza, ako získať bodovú analýzu. Takisto práca na prvých počítačoch bola viac o vlastnom vklade a matematickej zručnosti ako o spoľahnutí sa na výstupy z počítačov. Igor vždy stál v prvej línii pri zavádzaní najmodernejších techník geochemického výskumu na Slovensku.

Igor Petřík pochádza z rodiny literárneho vedca Vladimíra Petříka, a preto okrem geológie má blízky vzťah aj k literatúre, slovenskému jazyku, ale i k archeológii. V tejto záľube nachádza silnú oporu u svojej manželky Dagmar. Viackrát spolu navštívili Grécko, kde si Igor nedoprial iba odpočinok pri mori, ale aj usilovne v úmorných horúčavách zbieral podklady pre populárno-vedeckú knihu „Pemza a bronz“, ktorá je neobyčajným sklbením problémov histórie, klasickej filológie a geológie navštívených oblastí. Nezanedbateľná je aj jeho spolupráca s archeológmi. Z tejto spolupráce je azda najzaujímavejším objavom zistenie premeny dvetisícročného bronzu z helmy rímskeho vojaka nájdeného v lokalite Gerulata. Tu bol na pôvodnom bronzu identifikovaný kuprit i minerál blízky kassiteritu – akoby sa bronz menil na svoje pôvodné zdroje. Žeby to bola cesta, ako rozpoznať historické helmy od falzifikátov?

Čas je neúprosný a každému roky pridáva rovnako. U Igora čas znamená aj veľa skúseností z vedeckej práce, ktoré je potrebné ešte zúročiť. Jubilatovi Igorovi Petříkovi želim do ďalších rokov veľa tvorivých síl v prospech celej geologickej obce a poznania geologickej stavby Slovenska.

I. Broska

Za prof. RNDr. Vojtechom Zorkovským

*6. január 1920 – †12. november 2011

The remembrance of Prof. RNDr. Vojtech Zorkovský

*6. January 1920 – †12. November 2011

Po sviatku zosnulých a pred výročím tzv. Nežnej revolúcie 12. novembra 2011 dotýklo srdce významného univerzitného pedagóga geológie prof. RNDr. Vojtecha Zorkovského, skromného človeka a starostlivého zástancu rodinného života, ale aj usmernenej výchovy vlastných detí a niekoľkých generácií študentov na Baníckej fakulte VŠT v Košiciach.

Profesor Zorkovský sa narodil v Duliciach v okrese Martin. Po maturite na gymnáziu v Martine študoval v rokoch 1939 – 1943 na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave, kde

získal v roku 1947 doktorát v oblasti prírodných vied. Po absolvovaní vysokoškolského štúdia sa stal asistentom v Geologickom ústave SVŠT v Bratislave u prof. Dimitrija Andrusova, kde sa okrem pedagogickej práce aktívne zapájal do riešenia výskumných úloh základného a aplikovaného charakteru.

V roku 1952 na základe výsledkov pedagogickej a výskumnej práce bol menovaný za docenta a poverený založením a vedením Katedry geológie a mineralógie na novozriadenej Baníckej fakulte Vysoké školy technickej v Košiciach. Na novom pôsobisku sa organizačne a odborne pričínal o to, že v krátkom období Katedra geológie a mineralógie zaujala významné postavenie na fakulte, ale aj v rámci Slovenska. Neskoršie sa zapojil aj do riadiacej práce fakulty a v dvoch funkčných obdobiach vykonával funkciu dekana Baníckej fakulty VŠT v Košiciach (1954 – 1957 a 1959 – 1960).

Ako vysokoškolský pedagóg stál 46 rokov za katedrou a 31 rokov viedol uvedené geologické pracovisko na fakulte. Bol náročným pedagógom, ale mal aj zdravý prístup k študentom, čo sa zvlášť prejavovalo počas exkurzií a pri terénnych cvičeniach. Príkladná bola jeho starostlivosť o učebné pomôcky, pretože písal skriptá a učebnice, ale venoval sa aj výskumu a popularizácii geológie. V rokoch 1964 až 1966 pôsobil ako vysokoškolský pedagóg na Univerzite v Havane a v roku 1969 sa zúčastnil prednáškového pobytu v Santiagu de Chile. Pod jeho vedením a usmerňovaním vyrástli noví vedeckí a pedagogickí pracovníci na fakulte, ale aj mimo nej.

Profesor V. Zorkovský bol príslušníkom generácie, ktorá koncom štyridsiatych a začiatkom päťdesiatych rokov pod vedením akademika D. Andrusova položila základy novodobého geologického výskumu Západných Karpát a výrazne sa pričínala o výchovu geológov a banských inžinierov na Slovensku. Za obetavú prácu v prospech geológie, baníctva a za výsledky pedagogickej práce bol ocenený mnohými vyznamenaniami a medailami.

V roku 1989 ukončil svoje pracovné pôsobenie vysokoškolského profesora odchodom do dôchodku, ale naďalej sa zaujímal o dianie v geológii, na fakulte a škole, ktoré medzitým prešli novým rozvojom.

Vzácnym dokladom jeho vzťahu k povolaniu pedagóga, ktorý pre svoje zdravotné problémy v starobe nemohol prijať pozvanie na stretnutie absolventov, je jeho list písaný pred blížiacim sa koncom jeho reálneho života.

Milí priatelia!

Potešilo ma, že som bol pozvaný na vaše jubilejné stretnutie pri príležitosti 50. výročia ukončenia štúdia na Baníckej fakulte VŠT v Košiciach, čo svedčí o tom, že ešte patrím do súčasťi spomienok na vaše študentské časy. Veľmi rád by som sa bol zúčastnil a osobne stretol s vami na tomto podujatí, žiaľ, moja chorobou oslabená kondícia mi to nedovolí.

Vraciate sa na miesto vášho rozletu do života. V pestrosti a snád už aj v jednotvárnosti toku života každého z vás sú spomienkové návraty do minulosti vždy vzácnym medzníkom a zastavením sa v čase. A najmä tým viac, ak sú kolektívne a uskutočňujú sa na mieste, kde vznikali. Pred 50 rokmi ste opustili brány školy s predstavami o svojej budúcnosti. Dnes bilancujete toto polstoročie. Prešli ste všetkými jeho turbulenciami a zvládli ste to. Boli to iste najvýkonnejšie roky vášho pôsobenia v spoločnosti, ako i v osobnom živote. Zastávali ste pracovné posty, stali ste sa manželmi, mamami

i otcami a štafetu dnes odovzdávate ďalším generáciám. Pôsobili ste v najplodnejšom období polstoročia, najmä čo sa týka techniky, novostí, objavov, vynálezov, zmien, čo iste dotváralo vaše osudy.

Zvlášť milé sú mi náhodné nečakané stretnutia s niektorými z vás, ako aj pozdravy z jubilejných a podobných podujatí. V okamihu sa mi vynorí uplynulý úsek života, v ktorom sme určitú dobu spolupôsobili vedľa seba. Ja – ako učiteľ, vy v príprave na štart do reálneho sveta, v ktorom sa striedali udalosti šťastné s takými, ktoré hlboko zasiahli do rytmu života niektorého z vás. Možno nie každému sa jeho predstavy o budúcnosti splnili. Prečo? Zdravie? Okolnosti? Tieto otázky neoživujte, patria minulosti!

Stretili ste sa dnes, po rokoch. A možno mnohí z vás vzájomne hľadáte a nachádzate, vráskami zahalené známe črty svojich spolužiakov. Pátrajte v spomienkach naďalej! „Pantha rhei“ (všetko plynie) – táto dialektická poučka starogréckeho filozofa Herakleita, že všetko sa stále mení, dobre sa vyníma v tomto hektickom svete. Zmenili sme sa i my, aj celý náš život. Do vyhladenej tváre našej mladosti vyrýva čas vrásky staroby. Snád jedine tie vedeli by oceniť a ohodnotiť prínos roky pôsobiacich pedagógov na baníckej fakulte. Vám – našim odchovancom – patrí vďaka za šírenie dobrého mena fakulty vašim pôsobením v oblastiach, v ktorých ste svojou prácou prispeli k pozdvihnutiu a nebývalému rozvoju baníctva na Slovensku.

Banická fakulta, ale aj celá naša vysoká škola prešla v nových podmienkach zmenami, čiže reštrukturalizáciou a dôsledkom toho je aj jej nový názov Fakulta BERG TU v Košiciach. V mojich očiach skončila sa krátka, ani nie 50-ročná, zato však krásna a bohatá, na zážitky pestrá história baníckej fakulty – vašej ALMA MATER.

Lutujem, že nemôžem byť medzi vami na tomto vašom stretnutí ako účastník vašej minulosti. Rád ostanem súčasťou vašich spomienok, ktoré nosíte so sebou a ktoré vám nik zviať nemôže.

Košice 23. 6. 2010

S banickým pozdravom ZDAR BOH!
prof. RNDr. Vojtech Zorkovský

Profesor V. Zorkovský život zasvätil geológii a pedagogickej i organizačnej práci, pri ktorej bolo mnoho šťastných a krásnych období naplnených tvorivou prácou, ale vyskytli sa aj útrapy a s nimi sa bolo potrebné vyrovnávať. Dalo sa to všetko zvládnuť za pomoci rodinného zázemia a väčšieho či menšieho pochopenia spolupracovníkov. Pokojnejší život v staršom veku, aj keď s rôznymi zdravotnými problémami pán profesor zvládol dobre a mal vždy radosť zo stretnutí s mladšími kolegami či niekdajšími svojimi študentmi. Čas jeho života sa naplnil a so zármutkom sme prijali správu o jeho smrti.

S hlbokým žiaľom 19. novembra v krematóriu v Košiciach sa dôstojným spôsobom rozlúčila s prof. RNDr. Vojtechom Zorkovským jeho rodina, priatelia, bývalí spolupracovníci a odborná geologická a banická pospolitosť.

Česť jeho pamiatke !

J. Slavkovský